

Het vraagt moed van ons allen Omgaan met kindermishandeling en seksueel misbruik

Sophie Hospers & Quirien van der Zijden,
Partners in jeugdbeleid, september 2020

Het feit dat kindermishandeling en seksueel misbruik in ons land veelvuldig voorkomen is pijnlijk en verdrietig. Dat raakt ons allemaal. Het vraagt moed van slachtoffers, omstanders, plegers en hulpverleners om kindermishandeling en seksueel misbruik onder ogen te zien en er over te praten. Het vraagt ook moed van politici, bestuurders en beleidsmakers om gevoelens van onmacht te doorleven, collectieve verdringing te (h)erkennen en de hobbelige weg naar individueel en collectief herstel beter begaanbaar te maken.

Gewelddynamiek in parallelle processen

In recent onderzoek constateren we dat er veel positiefs gebeurt in beleid en hulpverlening op het gebied van kindermishandeling en seksueel misbruik¹. Het is onder de aandacht, de versnippering in signalering en zorg wordt tegengegaan, de meldcode geeft eenheid in taal en handeling², de visie van de risico gestuurde ketenzorg³ ofwel veiligheidsgerichte netwerkhelp⁴ wordt breed omarmd, en er zijn mooie ontwikkelingen gaande richting meer effectieve jeugd- en gezinsbescherming⁵.

Tegelijkertijd weten we dat ondanks onze jarenlange inspanning nog steeds veel mishandelde en misbruikte kinderen niet gezien en geholpen worden⁶. Welke onderliggende patronen spelen daarin een rol? En hoe kunnen we hierin als samenleving een stap verder komen?

Het blijkt moeilijk om dit onderwerp aan te kaarten zonder aanvallend of beschuldigend te worden. Dat heeft te maken met de krachtige werking van de gewelddynamiek. Voor je het in de gaten hebt, en onbedoeld, wordt het *bestrijden* van kindermishandeling zelf ook 'gewelddadig'. Andersom zien we de parallel ook: het opbouwen van veilige relaties en de erkenning van het geweld en het leed dat het veroorzaakt in individuele situaties, wordt makkelijker in een maatschappelijke context die het bestaan van geweld en de akelige gevolgen ervan erkent en acteert op een manier die verzacht in plaats van verhard⁷.

Met dit artikel willen we het gesprek stimuleren over de parallel die we zien in hoe we als samenleving - inclusief politiek, bestuur en beleid - omgaan met kindermishandeling en seksueel

¹ <http://partnersinjeugdbeleid.nl/wp-content/uploads/2017/01/12052020-Mogelijkheden-datacollectie-jeugdhulp-bij-kindermishandeling.-rapportage-definitief.pdf>

² Constatie uit bovengenoemd onderzoek. Natuurlijk zijn er nog verbeteringen ten aanzien van het gebruik van de meldcode nodig: Zie: <https://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/publicaties/2020/06/26/evaluatie-wet-verplichte-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

³ Visie gefaseerde ketenzorg: eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg; Vogtlander & Van Arum/GGD GHOR, mei 2016

⁴ <https://associatiewijkteams.nl/new/wp-content/uploads/2020/07/Wijkgericht-samenwerken-bij-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling.pdf>

⁵ <https://voordejeugd.nl/projecten/zes-regionale-pilots/>

⁶ Van der Laan heeft het indringend opgeschreven in het voorwoord van: *Ik kijk niet weg. Eindrapport taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik* (2016)

⁷ Zie ook 'Wijkgericht samenwerken bij huiselijk geweld en kindermishandeling', p.5: *Een zachtere toon betekent niet een zachtere attitude. Er zijn wettelijke grenzen rondom veiligheid, geweld, verwaarlozing en (seksueel) misbruik. Die vormen het uitgangspunt van ons werk. Een zachtere toon betekent wel een houding van blaamvrij benoemen wat niet goed gaat. Vanuit een diep vertrouwen dat iedere ouder een goede ouder wil zijn, iedere hulpverlener (of hulpverlenende instantie) een goede hulpverlener, en de erkenning dat het pijnlijk is wanneer dat (soms) niet lukt.*

misbruik en hoe we die parallel ten positieve zouden kunnen aanwenden⁸. We schetsen daartoe de geweldsdynamiek vanuit drie invalshoeken: verdringing, herhaling en beschuldiging. Kennis over het stoppen van die dynamiek levert ons tegelijk inzicht in wat we kunnen doen ten behoeve van collectief herstel. Dat gaat over het creëren van veilige relaties en erkenning. Daar sluiten we mee af. We beginnen met een korte schets van de situatie. Waar hebben we het over als we spreken van kindermishandeling en seksueel misbruik⁹?

Kindermishandeling en seksueel misbruik: complex, wijdverbreid en ernstig

Kindermishandeling en seksueel misbruik zijn complexe fenomenen omdat er vele vormen, oorzaken, gevolgen en omstandigheden te benoemen zijn die een rol spelen. Om te begrijpen wat er gebeurt en vervolgens passende hulp te bieden bij (de gevolgen van) kindermishandeling en seksueel misbruik dienen al die facetten een plaats te krijgen. Dat is een ware balanceer act, waarin taal, toon, en timing cruciaal zijn.

Kindermishandeling en seksueel misbruik zijn niet alleen complex maar vormen ook een ernstig probleem. De ervaring ermee heeft grote en ingrijpende gevolgen voor het kind, het gezin, en de omgeving. Het kan leiden tot tal van (vaak langdurige) klachten. Vroegkinderlijk trauma is een belangrijke voorspellende factor voor latere gezondheidsproblemen.¹⁰ De gevolgen zijn breed: op fysiek, mentaal en psychisch welbevinden¹¹, op relatievorming, ontwikkelingsmogelijkheden, en carrièrekansen. Het heeft gevolgen voor de samenleving in de zin van overlast, criminaliteit, werkeloosheid en de aanspraak op gezondheidszorg. Het heeft ook gevolgen in de vorm van een diep ervaren, collectief gevoel van ongemak: we slagen er als beschaaft land blijkbaar niet in om dit leed te stoppen.

Slachtoffers van kindermishandeling hebben vaker

- Internaliserend en externaliserend probleemgedrag,
- Depressies, angsten of eetstoornissen
- Traumaklachten,
- Meer emotionele onveiligheid
- Leer- en sociale problemen

Bij adolescenten zien we dat ze

- Eerder in een gewelddadige relatie belanden
- Vaker crimineel gedrag vertonen
- Meer tienerzwangerschappen hebben
- Vaker een ongezonde leefstijl ontwikkelen, zoals roken of obesitas

Volwassenen die in hun kinderjaren te maken hebben gehad met kindermishandeling, hebben

- Meer lichamelijke en psychische klachten
- Vaker chronische pijn
- Vaker ziekten zoals diabetes, longziekten en ondervoeding

Uit: Steketee, *De olifant in de (kinder)kamer* (2017)

⁸ Parallele processen worden in de wiskunde fractale patronen genoemd. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Fractal>;
<http://www.paralleprocessen.nl/wat%20is%20een%20paralleproces.html>;

⁹ Onderstaande vormt een korte samenvatting van de bevindingen van het eerdergenoemde onderzoek, *mogelijkheden datacollectie jeugdhulp bij kindermishandeling* (2020).

¹⁰ ACE studies, Felitti, V.J., Anda, R.F., et al, *Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults* (1998)

¹¹ 'Depressie, borderline, anorexia, dissociatieve persoonlijkheidsstoornis, angst- of dwangstoornis, ze hebben allemaal gemeen dat ze hun oorsprong vinden in de biografie van de persoon, die op zeker moment in haar leven, soms gedurende een lange periode, akelige, ernstige, beschadigende, angstige, verontrustende, bedreigende ervaringen heeft gehad'. Uit: Verhaeghe, P., *Over normaliteit en ander afwijkingen* (2019)

Kindermishandeling en seksueel misbruik zijn niet alleen complex en ernstig maar ook wijdverbreid. De cijfers liegen er niet om. De Nationale Prevalentiestudie van 2017 komt tot een schatting van *'het aantal mishandelde kinderen in 2017 tussen de 90.000 en 127.000, oftewel 26 tot 37 per 1000 kinderen in Nederland'*.¹² Bijna een kwart van de scholieren (tussen de 12 en 16 jaar oud) vertelt te maken te hebben gehad met kindermishandeling.¹³ Dat zijn in iedere klas zes of zeven kinderen(!). De Nationaal Rapporteur schat dat *12% van de meisjes en 3% van de jongens die regulier onderwijs gevolgd hebben vóór hun achttiende te maken krijgt met (ernstig) seksueel geweld*.¹⁴ Dat zijn in iedere klas 4 tot 5 kinderen(!). Onderzoek door het WODC concludeert: *Van alle respondenten uit de aselecte CBS-steekproef geeft 5,5% aan in de afgelopen vijf jaar slachtoffer te zijn geweest van ten minste één voorval van huiselijk geweld*.¹⁵

Dit zijn duizelingwekkende cijfers. Niet omdat ze moeilijk vergelijkbaar zijn. We hoeven ons hier niet te verliezen in de vraag welk cijfer klopt. We kunnen gewoonweg constateren dat kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik aan de orde van de dag zijn. Het is duizelingwekkend omdat het eigenlijk niet te bevatten is dat een zo wijdverbreid, ernstig en complex probleem relatief zo weinig aandacht krijgt. Het lijkt soms wel alsof we het niet *willen* zien.

Psychologische agressie door de ouders (dat wil zeggen: dreigen met slaan) is het meest voorkomend (14,3%), gevolgd door fysiek geweld (10,8%) en fysieke confrontatie tussen ouders (8,7%). Het minst gerapporteerd zijn verwaarlozing (3,4%) en seksueel misbruik (4,3%). De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland, 2019, p.67

Verdringing en vermijding

Kindermishandeling is complex, ernstig en wijdverbreid en tóch onderschatten we het. Dat is een voorbeeld van een parallel proces dat over verdringing en vermijding gaat.

Verdringing gaat over een normaal menselijke neiging om weg te willen kijken en te zwijgen over dingen die 'te gek voor woorden' zijn. In het geval van kindermishandeling en zeker in het geval van seksueel misbruik komt dat veel voor.¹⁶ In een aansprekend filmpje legt Aafke Scharloo, orthopedagoog en klinisch psycholoog, uit hoe sterk dat werkt.¹⁷ Professionals die getraind zijn in herkenning en bespreken van seksueel geweld, nemen een gesprek op waarin ze aan een aantal bewoners uitleggen dat een collega een van de groepsleden heeft misbruikt. Ze vertellen opgelucht aan Aafke dat de andere groepsleden geen signalen hebben laten zien, dat er bij hen ook iets grensoverschrijdends gebeurd is. Bij terugkijken van de video blijkt dat één van de bewoners tóch gezegd heeft: 'Ja, bij mij deed hij dat ook'. Niemand had het opgemerkt. De schrik onder de hulpverleners was groot: hebben we het toch niet gezien.

Alle actoren (slachtoffers, naasten, omstanders, plegers, hulpverleners, managers, bestuurders en beleidsmakers) kennen een neiging dit soort akelige en afschuwelijke gebeurtenissen weg te willen stoppen. De dynamiek van kindermishandeling, maar zeker seksueel misbruik leidt er vaak toe dat het onder de radar blijft. Dat gebeurt in de praktijk, maar ook in onderzoek en beleid.

¹² NPM2017: Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van kinderen en jeugdigen (2018)

¹³ Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016, p.9: 247 op de 1000 scholieren in de eerste vier jaar van het voortgezet onderwijs zijn ooit slachtoffer geweest van kindermishandeling.

¹⁴ Nationaal rapporteur, slachtoffermonitor, p.25

¹⁵ De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland, 2019

¹⁶ Zie ook <https://niksaandehand.com/> waar o.a. Aafke Scharloo, Iva Bicanic en Sander van Arum in korte en heel toegankelijke filmpjes uitleggen hoe dit voor slachtoffers, omstanders en plegers werkt.

¹⁷ Aafke Scharloo <https://www.youtube.com/watch?v=qAFzJx4H7vw&t=38s>; Zie voor een korte toelichting waarom erover praten zo moeilijk is, Iva Bicanic van CSG: https://www.youtube.com/watch?v=bTJxuJa29Zo&list=PLSvieL4jT6la0HEIfXitphnZqtUCb_Mai&index=5, maar ook bijvoorbeeld de documentaires 'Niks aan de hand' of 'Achter de glimlach'; de moeilijkheid van het signaleren geldt ook voor kindermishandeling in het algemeen, zie: Haans, T., *Denken, durven, melden* (2018), Pagina 16-18.

Een voorbeeld: in de Nationale Prevalentiestudie worden een aantal bronnen gecombineerd om een schatting te maken. Die schatting is conservatief. Er wordt van uitgegaan dat de zelfrapportage door de scholieren een overschatting zal zijn, omdat *niet alles wat scholieren rapporteren immers te kwalificeren zal zijn als kindermishandeling*¹⁸. Wat gebeurt hier? Eerst wordt aan scholieren heel precies uitgevraagd wat ze (ooit) hebben meegemaakt, en vervolgens concluderen we dat het wel niet zal kloppen wat ze zeggen. Terwijl tegelijkertijd in hetzelfde rapport wordt benoemd dat niet alle kinderen die volgens de 'officiële normen' te maken hebben gehad met een vorm van kindermishandeling, dat zelf als zodanig rapporteren. Maar ook dat kinderen in het algemeen beter zijn geworden in het herkennen van wat kindermishandeling allemaal is (bijvoorbeeld ook emotionele verwaarlozing¹⁹). Dus waarom zouden we aan hun zelfrapportage twijfelen? Misschien omdat we het té moeilijk vinden het onder ogen te zien dat het zo vaak gebeurt? Erkennen dat het gebeurt, dat het hartverscheurend vaak gebeurt, met ernstige gevolgen, plus erkennen dat het ook hartverscheurend moeilijk is om dat onder ogen te zien, is de eerste stap van het doorbreken van die dynamiek.

Herhaling van geweld

Een volgend fenomeen is het feit dat geweld de neiging heeft zich te herhalen. Ook dat gebeurt op alle niveaus. Eenmaal slachtoffer geworden is de kans groter dat je nóg een keer slachtoffer wordt²⁰. Maar ook in de hulpverlening, onderzoek en beleid zien we de kans op herhaling. Dat begint al bij de taal. Een oplettende lezer valt het op dat stukken die gaan over kindermishandeling doorgaans vol staan met 'gewelddadige' taal: we moeten het *aanpakken*, *uitbannen* en *bestrijden*. Geweld hoort *nergens thuis*, en als het niet snel stopt gaan we *ingrijpen met doorzettingsmacht*.

Ook in het handelen zelf kan hulpverlening gewelddadig zijn, het kan trauma en leed toebrengen als het ondoordacht en niet doorleefd wordt aangeboden²¹. We halen kinderen met behulp van politiemacht gedwongen uit huis, we beschadigen slachtoffers door ze onheus te bejegenen met een gebrek aan aandacht, we verwaarlozen degenen die onze hulp het hardst nodig hebben met de langste wachtlijsten²². Natuurlijk is dat geen opzet, en natuurlijk zijn er andere oorzaken aan te wijzen. We proberen met deze voorbeelden bewustzijn te creëren voor de mogelijkheid dat geweld zich herhaalt en van het belang om ook dat te onderkennen. In het noemen van deze voorbeelden, ligt de beschuldiging alweer op de loer: daar zien we de dynamiek zich alweer aandienen. Het bespreekbaar maken en handelend optreden vraagt dus grote zorgvuldigheid en in zekere zin terughoudendheid, juist om onbedoelde en ongewenste herhaling tegen te gaan: taal, toon en timing zijn cruciaal.

Schaamte, schuld en beschuldiging

Kindermishandeling confronteert ons met misschien wel het meest ellendige gevoel dat een mens kan ervaren: het gevoel van machteloosheid en diepe eenzaamheid. Als eerste geldt dat voor het slachtoffer: je bent alleen, er is niemand om te helpen, er is geen veilige plek en geen uitweg, je hebt geen controle. Omdat het gevoel van onmacht en eenzaamheid zo ondragelijk is, kan een kind (of

¹⁸ Prevalentie, 2019, p.74

¹⁹ Idem, p.75 -76.

²⁰ <https://www.centrumseksueelgeweld.nl/bijna-helpt-verkrachtingsslachtoffers-eerder-misbruikt-mishandeld/>; ACE studies, Felitti, V.J., Anda, R.F., et al, *Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults* (1998)

²¹ Er kan dan sprake zijn van tegenoverdracht, voor een korte uitleg van het begrip, zie:

<https://www.psychoanalytischwoordenboek.nl/lemmas/tegenoverdracht/> of: <https://www.youtube.com/watch?v=veOql6co09Q>

²² <https://www.ggz totaal.nl/nw-29166-7-3794008/nieuws/hoe-complexer-de-problematiek-hoe-langer-de-wachtlijst.html>

een volwassene) zich de werkelijkheid anders ‘fantaseren’: het kan gaan denken dat het zelf de situatie veroorzaakt heeft, en er alles aan gaan proberen te doen om herhaling te voorkomen. Het gevolg van dit (valse) gevoel van macht is dat het zich dan ook schuldig voelt: ‘Ik ben een slecht kind, daarom doet mijn moeder zo’. En vervolgens schaamt het zich, omdat het iets *heel naars* denkt te hebben veroorzaakt. Dat is een zelfbeschuldiging. Het helende proces bij de verwerking van de gevolgen van de kindermishandeling bestaat (ook) uit het leren inzien en ervaren dat het *niet* jouw schuld was, dat je je *niet* hoeft te schamen om wat gebeurd is. Je kon er immers niks aan doen. Het erkennen van de machteloosheid werkt dan bevrijdend. Om dat te kunnen doen, is het eerst nodig dat er een veilige bedding is geschapen. *Ervaren* dat je gesteund, geliefd en gezien bent. Die bedding komt van de omgeving, van blijvende liefdevolle relaties in het leven van het slachtoffer.

Ook hier zien we de parallel in hulpverlening en beleid terug. Ook daar is het gevoel van onmacht²³ aanwezig, en kunnen gevoelens van schuld en schaamte omslaan in beschuldigingen. We roepen verontwaardigd dat kindermishandeling nog steeds bestaat. We roepen er schande van dat het maar niet lukt om de aantallen ‘terug te dringen’. We geven maatschappelijk uiting aan gevoelens van schaamte en schuld, door met een vermanende vinger te zwaaien naar de falende jeugdzorg (en ieder wijst naar een ander segment, naar Veilig Thuis, naar de Gecertificeerde Instellingen, naar de jeugdhulpspecialist of naar de wijkteams), de politiek roept falende bestuurders op het matje. We roepen daarmee schuld- en schaamtegevoelens tegelijk ook op. Hoe harder gezegd wordt dat een kind mishandelen niet mag (en natuurlijk mag dat ook niet), hoe groter tegelijk het taboe, en hoe moeilijker te signaleren en bespreekbaar te maken.

De schuld- en schaamtegevoelens die worden opgeroepen met beschuldigende taal hebben echter de neiging vast te kleven aan de verkeerde personen: aan de slachtoffers. De conclusie die slachtoffers onbewust kunnen trekken is: ‘Zie je wel, het is heel erg wat mij is aangedaan en het is mijn eigen schuld, zij zeggen ook dat het erg is. Ik moet me schamen’. Het maakt dat voor slachtoffers en voor plegers nog moeilijker wordt om hun verhaal te vertellen, en daarmee wordt het ook moeilijker voor omstanders om mishandeling en misbruik te signaleren. Onbedoeld leidt de beschuldiging tot verdringing, en daarmee tot het nog meer onder de radar blijven van het leed, geweld en misbruik.

Het belang van veilige relaties en erkennen van onmacht

Wanneer een kind veilig en ingebed in een liefdevol gezin opgroeit, leert het vertrouwen. Op zichzelf en op de wereld. De ouders bieden de bedding, de veilige omgeving, waarbinnen een kind kan exploreren en leren.²⁴ Soms lukt iets niet of gebeurt er iets waar een kind van schrikt of in de war raakt, maar het weet dat de ouders nabij zijn en ervoor zorgen dat ‘het goed komt’. ‘Ook als het anders gaat dan ik verwacht, ben ik beschermd’. De innerlijke representatie van het gevoel van bescherming, dat vertrouwen, zorgt ervoor dat een kind zonder angst de wereld kan verkennen en ervaringen opdoet met het vinden van oplossingen of uitwegen. Daarmee vormt het kind een vorm van zelfregulatie, of zelfcontrole. Controle hebben betekent niet persé dat je de baas bent over alles,

²³ Er is een subtiel verschil tussen machteloosheid en onmacht. Een kind is letterlijk machteloos, omdat het zonder volwassenen niet kan overleven. Die machteloosheid neemt af naarmate de ontwikkeling voortschrijdt. Onmacht ervaar je, als volwassene, wanneer je niet bij machte bent gebleken om iets aan een situatie te veranderen. Of je in die situatie ook daadwerkelijk machteloos was, of dat je de juiste vaardigheden of middelen ontbeerde, is dan de vraag. Daarvoor bestaat het gebed: geef mij de kracht om te aanvaarden wat ik niet kan veranderen, de moed om te veranderen wat ik kan veranderen, en de wijsheid om tussen deze twee onderscheid te maken.

²⁴ Bowlby, J., *A secure base* (1988),

maar dat je je veilig en geborgen weet. Dat je weet dat er een uitweg is, er een oplossing zal komen bij onverwachte moeilijkheden. Dat je in vertrouwen kunt leven.

Bij kindermishandeling en seksueel geweld wordt dat vertrouwen beschadigd of, wanneer het gaat om structureel geweld, niet opgebouwd. Hulpverlening richt zich op het alsnog opbouwen of herstel van vertrouwen en zelfregulatie, en werkt aan het creëren van een veilige bedding daarvoor, gericht op duurzame relaties.

Essentieel bij het opheffen van de dynamiek is het erkennen dat het geweld plaatsvindt en ervoor zorgen dat het slachtoffer de weg van herstel niet alleen zal hoeven afleggen, zonder de regie over te nemen. Erkennen gaat om luisteren en kijken: getuige durven zijn en in verbinding blijven. Een slachtoffer heeft iemand nodig die het gebeurde mee onder ogen ziet. Die het erkent als iets dat niet had moeten gebeuren, maar wel is gebeurd. Pas als die erkenning ten volle plaats heeft gevonden, in de veiligheid die de relatie biedt, ontstaat er ruimte voor verandering en herstel. Het gaat hierbij om het creëren van een bedding waarbinnen erover gesproken *kan* worden. Want óf en wanneer erover gesproken wordt, dat bepaalt degene die het betreft. Daar is een bedding voor nodig, het moet gezegd kunnen worden. Dit proces vraagt tijd en moed.

Erkenning en in verbinding blijven is ook op collectief niveau essentieel. In de #METOO en de Black Lives Matter beweging wordt goed zichtbaar, hoe ingewikkeld dat is, en welke zorgvuldigheid en terughoudendheid dat vraagt. De gevolgen van geweld kunnen generatielang sporen nalaten. Herstel daarvan laat zich niet haasten of afdwingen.

De weg van herstel moet het slachtoffer (en de pleger) zelf gaan, ook dat laat zich niet afdwingen. Het is van groot belang dat de regie daarbij niet overgenomen wordt, omdat anders het slachtoffer weer bevestigd wordt in het gevoel geen controle te hebben, en dus niet veilig te zijn. In dit verband zien we ook een interessante parallel met alle beleidsmatige aandacht voor de regisseursrol en doorzettingsmacht. Zijn die soms ook bedoeld om gevoelens van onmacht te bestrijden? En van wie zijn die gevoelens? Heeft het slachtoffer behoefte aan een regisseur met doorzettingsmacht? Of hebben wij als omstanders dat? Wij, als samenleving, als politici, bestuurders en beleidsmakers die dat onmachtige gevoel onverdragelijk vinden? Machtsmisbruik is echter niet met (over)macht te voorkomen of te repareren. Dat geeft alleen maar herhaling van de dynamiek. Voor een uitweg daaruit wordt verzachting, geweldloosheid, gevraagd²⁵, mét de daarbij behorende voortdurende aandacht voor de grenzen: we zullen ons er niet bij neerleggen dat geweld gepleegd wordt, want dat is onacceptabel.

Kortom

Kortom, ook wanneer we *professioneel en beleidsmatig* spreken over kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik dan is de eerste stap, iedere keer weer, te erkennen dat het hartverscheurend vaak gebeurt. En vervolgens erkennen dat we daar als samenleving zo vaak onmachtig in zijn gebleken: er worden overal kinderen mishandeld, verwaarloosd en misbruikt en we konden er - *blijkbaar* - niks aan doen. Dat is schaamtevol en een schande, inderdaad.

Het minste wat we kunnen doen voor de slachtoffers is ze zien en naar ze luisteren, de ernst en de impact van het leed dat ze hebben doorgemaakt erkennen, in verbinding blijven gedurende de vaak

²⁵ Denk aan methodieken als geweldloze communicatie, geweldloos verzet, verbindend gezag en mediatie.

https://nl.wikipedia.org/wiki/Geweldloze_communicatie; <https://www.geweldloos-verzet.nl/>;

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Conflictbemiddeling>; ook waarheidscommissies gaan uit van het grote belang van luisteren en erkennen:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Waarheidscommissie>

lange weg van herstel. Daar hebben ze meer aan dan aan omstanders die over elkaar heen buitelen in verontwaardiging en de beschuldigende vinger richten: hoe heeft dit kunnen gebeuren, waarom heb jij niet ingegrepen? Dergelijke woorden kunnen onbedoeld de zelfbeschuldiging van het slachtoffer activeren of hun gevoel versterken dat ze toch maar beter hun mond hadden kunnen houden. Dat helpt niet.

Het helpt wel als we elkaar niet beschuldigen van falen maar onze gevoelens van onmacht samen delen. Het helpt ook als we in de samenwerking niet de regie of controle overnemen, maar goed luisteren en aandachtig aanwezig zijn, zodat betrokkene (of dat nou slachtoffer, dader, hulpverlener, bestuurder of beleidsmaker is) gesterkt wordt in de *eigen* regie en controle.

Het helpt kortom, als we voordat we tot handelen overgaan eerst en telkens samen erkennen: *het feit dat kindermishandeling en seksueel misbruik in ons land veelvuldig voorkomen is pijnlijk en verdrietig. Dat raakt ons allemaal.*

Laten we ons voortaan hernemen, telkens als we merken dat we in de valkuil van verdringing, herhaling of beschuldiging zijn gestapt. Laten we dan even de tijd nemen om stil te staan bij wat er gebeurt: gaan we misschien voorbij aan het leed van de ander of van onszelf? Of aan gevoelens van onmacht? *Ja, het is pijnlijk wat er aan de hand is, en we hebben het niet kunnen voorkomen. Dat raakt me.*

Als het normaler wordt om in het maatschappelijk debat stil te staan bij gevoelens van leed en onmacht, dan wordt het ook gemakkelijker voor slachtoffers én daders om te gaan vertellen wat er aan de hand is. Het kunnen delen van het leed zonder dat de ander wegstijgt, dat is misschien wel de belangrijkste stap naar herstel. Dat vraagt moed, van ons allen.

Partners in Jeugdbeleid

Sophie Hospers (historica en filosoof) en Quirien van der Zijden (orthopedagoog) hebben ieder ruim 30 jaar ervaring in de jeugdsector. Uitvoerend als gezinshuisouder, pleegouder en pedagoog; daarna ook in management, beleid, advies en onderzoek bij zorgaanbieders, wijkteams, kennisinstituten, lokale en landelijke overheden.

<http://partnersinjeugdbeleid.nl/>

Contact:

ingesprekover@partnersinjeugdbeleid.nl

Sophie@partnersinjeugdbeleid.nl

Quirien@partnersinjeugdbeleid.nl